

tant vigorosament, que no guardaven perill que esdevinir-los en pugués» (cap. 227 i 287, Casac. vi, 75.9, *fexar* a l'ed. Bof.); «de les dones --- / ficte lagot / obté lur vot / de foll amor: / mas prest ne mor / qui molt s'hi *fexa*: / la força hi dexa, / cap s'emblanquix, / prest s'envellix / --- / mor com lebrer / en lo ferner», JRoig (*Spill*, 8439), i en Ausiàs.²

Hi ha aquí una notable coincidència amb l'hispanoamericana, on trobem *fajarse* 'travar-se en lluita' (vivísim sobretot a Cuba), relacionat amb el germanesco *fajar* 'assotar' (DCEC iv, 1002b53). Potser tot plegat de procedència catalana nàutica, car avui la gent de mar diu *fajax una corda* per 'trenar-n'hi al voltant una altra' (St. Pol de Mar, 1930); *fajadura de l'arbre*: la que es fa amb cordes tot al voltant de l'arbre, en el seu peu, tocant al banc (id. 1929); en accs. altres, però anàlogues, *fajar* tr. apareix des de 1374, i sobretot aplicat al bolcar de l'infant, ja en JRoig: «lo pobrellet / unten e *faxen*, / sovint *desfaxen* / ---» (*Spill*, v. 5260), *fajadura* v. 4634; «los bandols o bolquers o jugues i altres coses de chics --- la *faxa*: fascia; bolcar lo chic: involucrer pannis; *fajar*: cingere puerum fascià; lo bres ---», OPou (*TbPu*, 309); «la campana --- dels quarts queda aguantada dintre del llanternó ---, la cúpula y llanternó circuhit ab finestralets, és tot *fajat* de plom, pintat de color de perla, al oli», B. de Maldà (*Excursions*, p. 59); tort. *fajax* adj., veg. *sabater fajax* (Vergés i Paulí, *Espurnes* v. 38). *Fajada*. *Fajador*. *Faixaire*. *Faixament*. *Faixí*. *Faixó*. *Afaxar*. *Enfaxar*, -*xat*, *enfaxament*. *Desfaxar*; *desfaxellat*, *desfaxell*. *Malfaxat*. *Contrafaxa*, *contrafaxat*.

Molt insegura l'existència d'un adjectiu *feixell*, de color: «donaví ego Bradila ad illo comite Wilemo uno cavallo colore *fexello*», escrit *fescello* en un altre document transcrit poc abans, de context igual, tots dos ribagorçans de c. l'a. 1000, Serrano Sanz (*Not. Doc. HiRibag.*, p. 401; no en tinc altres dades però sospito que estan mal llegits per *foscello*, *foxello*, de ll. ruscellu, diminutiu de FUSCUS 'fosc, de coloració fosca'.

Feixina [probt. ja el mateix en Moradell, 1640, com el nom d'un toc o sonada bèllica, suposo ordenant enfaxellar la impedimenta o aplegar provisions o queviures; Lacav., 1695]: «*faxina*: feix de llenya --- posar la llenya en *faxines* --- *faxina* de llenya menuda --- *faxineta*; *CostManc.* i, s. v.; cf. cast. *hacinar* 'amuntegar' [S. xvii] i *hacina* [c. 1495, Nebr., «amontonaamiento de hazes; a. de leña: strues lignorum»]; *feixinada*, *feixiner*, -*era*, *feixinaire* [*CostManc.* i].

Feixisme, *feixista*, formes adoptades per la nostra premsa i escriptors des de fi 1923 o 1924, en lloc de les it. *fascismo*, *fascista*, que havien usat aquells fins llavors en els anys 1921-3, derivades de l'it. *fascio* 'feix' nom que donava aquest partit a les unitats de les seves milícies, sinistra invenció del segle xx spengleriana (feixos d'homes i ahora al·lusió als feixos símbol de la unitat de la república romana).

Feixuc, -*uga*, 'pesant' [S. xiii, Llull]: «guarda-t que ab peccat no fasses ton cors tan *fexuch*, que no pusses pujar en les altees», *Doctr. Pu.* (ed. Gili, p. 32), «per qual natura és l'aur pus *fexuc* que lo ferre»,⁶⁰

Merav (NCl. ii, 77; — l'aur ni l'argent pus *fexuch* ---, ed. Ag. i, 183); «en paradís lo cors, qui és *fexuc*, seguirà la volentat», id., id. (iv, 291); «luyn és de gaug --- qui marit à *fexuc*, fels ne enic ---», Cerverí de Girona (109/8.19). Adjectiu derivat del ll. FASCIS i cat. *feix*, en el sentit que en català hem documentat, supra, de 'càrrega, pes', i que ja es troba en llatí, fins el clàssic, i més encara en autors de llenguatge familiar o tardà.³ Quant al sufix és degut a una extensió del de CADŪCUS 'que cau, que fa caure' (< oc. ant. *cazuc*) adj. de sentit tan connex (el qui va feixuc és caduc, les coses pesants cauen fàcilment), des del qual la terminació es propagà a la del nostre *feixuc* i de l'oc. *pesuc* 'feixuc'. Excel·lent comprovació d'això és el fet que, a les *VidesR*, un dels vells mss. (B) porta *pesuc*⁴ i l'altre (A) en lloc d'això té *fasuc*, variant amb un -*as*- que mostra ben clarament la contaminació de *casuc* (-*zuc*): «Georgi --- fo él arena en so que fo molt *fasug* per bones costumes, e fo garnit per humilitat, e sec de carnal ---», fº 97v2 traduïnt «ponderosus morum gravitate» (259.7f.).

Ja freqüent a l'Edat Mitjana: «son cos yo no é pogut veser mas la paraule é hoída bé, qui és dura e *faxuga* tant que a tot hom deuria fer por», Reixac (trad. *laide et espoantable* de la *Queste*, 90.12); «rim *fexuch*», mena de rima (la rica) en el *Torcimany* d'Aversó (i, 77, 143, 151, 259, 295); com a mot afí de *pesant* en StVicentF (*Sermons* ii, 61.13) o de *fel* en Jordi de Sant Jordi (cita de Careta, en aquest article); «escac pel roc / ten per la dona, / sus, mat te dóna, / puys soriguer <ocell banyut> / te saben fer / e no 'l conexas: / yo-t prec te-n dexes, / may pus no jugues / ab tals *fexugues*», JRoig (*Spill*, 10004); «a 26 de juny 1444 --- al exir de casa los frares portaren lo cors a brassos, emperò perquè era *fexuc* lo portaren al coll, lo que si los consellers haguessen vist, no u hagueren sufrít», *Rúbr.* de Bruniquer (ii, 33). Més cites literàries medievals, en el *Boeci*, etc., en l'*InuLC*.

Amb la Renaix. el nostre adjectiu torna a ser molt usat: «ay, lo meu cor s'ennua, tot s'enfosqueix! / sols un núvol oviro de cavallers, / mirau que lleugers porten *feixuc* arnès», MilàF (*Mort de Galind*, v. 66, *O. Cat.*, ed. Gili, p. 301); «al temps que'l gran Alcides anava per la terra, / tot escombrant-la ab clava *fexuga*, arreu-arreu, / de bords gegants y monstres ---», «he vist en la disbauxa --- vendre llur fill, de l'avi trist / los néts com d'una càrrega *fexuga* descartar-se», *Atl.* (52, 106). Fins avui continua essent d'ús popular en tot el domini, fins a Eiv. («*f.*, *recio*», PzCabr.), i des de l'Emp. («feix petit, al camí llarg torna *feixuc*», dita prov. que anoto a La Tallada, 1964; deturpat en *feixut*, *AlcM*), fins al Maestr. i al Sud del P. Val.: GaGirona, amb sentits secundaris: «home descuidat, deixat en vestir-se, malfarjat», a la Plana (Onda), maestr. (*fexuc* a Alc. de Xivert) i àdhuc Novelda; «terco, toscó, rústico, fuerte (hablándose de telas)», en el *Dicc. Val.* de Lamarca (1842).

Fora del nostre domini solament és autòcton en gascó: *hachùg* i *hechùc* (en Palay), *hachuc*, -*ugue* «im-